

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 14.9.2016 г.
COM(2016) 596 final

2016/0278 (COD)

Предложение за

ДИРЕКТИВА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

**относно определени позволени начини за ползване на произведения и други
закриляни обекти, защитени с авторско право и сродните му права, в полза на
слепи хора, лица с нарушено зрение или с други увреждания, които не им
позволяват четенето на печатни материали, и за изменение на Директива
2001/29/ЕО относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и
сродните му права в информационното общество**

(текст от значение за ЕИП)

ОБЯСНИТЕЛЕН МЕМОРАНДУМ

1. КОНТЕКСТ НА ПРЕДЛОЖЕНИЕТО

• Основания и цели на предложението

Предложената директива ще приведе правото на Съюза в съответствие с международните ангажименти на ЕС съгласно Маракешкия договор за улесняване на достъпа до публикувани произведения за слепи хора, лица с нарушено зрение или с други увреждания, които не им позволяват четенето на печатни материали („Маракешкият договор“).

Маракешкият договор беше приет през 2013 г. по линия на Световната организация за интелектуална собственост (СОИС) с цел да се улеснят предоставянето и трансграничният обмен на книги и други печатни материали в достъпни формати по целия свят. Той беше подписан от Съюза¹ през април 2014 г. Съгласно Договора страните по него се задължават да предоставят изключения от авторското право и сродните му права или ограничения в тях в полза на слепи хора, лица с нарушено зрение или с други увреждания, които не им позволяват четенето на печатни материали, и се дава възможност за трансграничен обмен на копия в специални формати от книги, включително аудиокниги и други печатни материали, между държавите, които са страни по Договора. По този начин Съюзът пое политически ангажимент за прилагане на Договора, потвърден впоследствие още по-категорично както от Съвета, така и от Европейския парламент. Комисията отделно представи предложение за Решение на Съвета за ратификацията на Маракешкия договор от Съюза през октомври 2014 г. През май 2015 г. Съветът отправи искане към Комисията съгласно член 241 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС), в което подчертава своята пълна ангажираност за бързото влизане в сила на Маракешкия договор и изисква от Комисията незабавно да представи законодателно предложение за изменение на правната рамка на Съюза в съответствие с Договора.

Бенефициерите по Маракешкия договор, т.е. слепи хора, лица с нарушено зрение или с други увреждания, които не позволяват четенето на печатни материали („бенефициерите“), се сблъскват с множество пречки пред достъпа до книги и други печатни материали, защитени от авторското право и сродните му права. Процентът на книгите, налични в такива формати, че да са достъпни за лица с увреждания, които не им позволяват четенето на печатни материали, се оценява на между 7 %² и 20 %³, въпреки факта че цифровите технологии значително улесняват публикуването в достъпни формати⁴. Достъпните формати включват например брайлово писмо, едър шрифт, електронни книги и аудиокниги със специална навигация, аудиоописание и радиопредавания.

¹ Решение 2014/221/ЕС на Съвета от 14 април 2014 г. за подписване от името на Европейския съюз на Маракешкия договор за улесняване на достъпа до публикувани произведения за слепи хора, лица с нарушено зрение или с други увреждания, които не позволяват четенето на печатни материали (ОВ L 115, 17.4.2014 г., стр. 1.).

² LISU за Кралския национален институт на слепите (Royal National Institute of Blind People — RNIB). *Availability of accessible publications - 2011 update* (Наличие на достъпни публикации — актуализация 2011 г.), октомври 2011 г.

³ Catherine Meyer-Lereculeur. *‘Exception ‘handicap’ au droit d’auteur et développement de l’offre de publications accessibles à l’ère numérique’* (Изключението за лица с увреждания от авторското право и развитие на предлагането на достъпни публикации в цифровата ера), май 2013 г.

⁴ Тези данни се отнасят за наличието в някои достъпни формати, но не във всички от тях.

Целта на предложената директива е да се повиши наличието на произведения и други закриляни обекти — например книги, специализирани издания, вестници, списания и други писмени произведения, музикални партитури и други печатни материали, включително под формата на звукозапис, в такива формати, че да са достъпни за бенефициери. Това ще бъде постигнато, като се гарантира, че всички бенефициери и организации с нестопанска цел за задоволяване на потребностите им могат да разчитат на задължително и хармонизирано изключение от авторското право и сродните му права в рамките на Съюза. Това ще позволи изготвянето на копия в достъпни формати на иначе недостъпни произведения и други закриляни обекти, които вече са публикувани или предоставени на разположение. С предложената директива съответно би се изменила действащата нормативна уредба в Съюза и би се гарантирала възможността копията в достъпни формати, направени в една държава членка, да бъдат разпространявани и достъпни в целия Съюз. По отношение на наложените от Маракешкия договор задължения по трансграничния обмен на копия в достъпен формат между Съюза и трети държави, които са страни по Договора, настоящата директива следва да се тълкува заедно с Регламент [...].

Предложената директива е в съответствие и със задълженията на Съюза, произтичащи от Конвенцията на Организацията на обединените нации за правата на хората с увреждания („КПХУ на ООН“). ЕС е обвързан от КПХУ на ООН от януари 2011 г. съгласно Решение 2010/48/ЕО на Съвета⁵. Така разпоредбите на КПХУ на ООН станаха неразделна част от правния ред на Съюза. В КПХУ на ООН са заложени правото на достъп до информация и правото на хората с увреждания да участват в културния живот равноправно с всички останали хора. Член 30 от Конвенцията задължава страните по нея да предприемат всички подходящи мерки в съответствие с международното право, за да гарантират, че законите за закрила на правата върху интелектуална собственост не служат като необоснована или дискриминационна преграда пред достъпа на лица с увреждания до материали с културен характер. В своите заключителни бележки относно първоначалния доклад на Европейския съюз⁶, приети на 4 септември 2015 г., Комитетът на ООН за правата на хората с увреждания насърчи Европейския съюз да предприеме всички подходящи мерки, за да започне прилагането на Маракешкия договор възможно най-скоро.

- **Съгласуваност със съществуващите разпоредби в тази област на политиката**

Съюзът е приел редица директиви в областта на авторското право и сродните му права, които предоставят правна сигурност и високо равнище на защита за носителите на права. Правата, за които се отнася предложената директива, понастоящем са хармонизирани с Директива 2001/29/ЕО относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество („Директива 2001/29/ЕО“)⁷, Директива 2006/115/ЕО за правото на отдаване под наем и в заем, както и за някои права, свързани с авторското право в областта на интелектуалната

⁵ Решение 2010/48/ЕО на Съвета от 26 ноември 2009 г. относно сключването от Европейската общност на Конвенцията на Организацията на обединените нации за правата на хората с увреждания (ОВ L 23, 27.1.2010 г., стр. 35).

⁶ CRPD/C/EU/CO/1, публикувани на: http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CRPD/Shared%20Documents/EUR/CRPD_C_EU_CO_1_21617_E.doc.

⁷ Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2001 г. относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество (ОВ L 167, 22.6.2001 г., стр. 10—19).

собственост⁸, Директива 96/9/ЕО за правна закрила на базите данни⁹ и Директива 2009/24/ЕО относно правната закрила на компютърните програми¹⁰.

В правото на Съюза също така се предвиждат редица изключения или ограничения по отношение на тези права, което позволява, при определени условия и за постигане на някои цели на политиките, използване на съдържанието без разрешението на носителя на правата. В този контекст се признава необходимостта от достъпност за лица с увреждания, предвидена по-специално в член 5, параграф 3, буква б) от Директива 2001/29/ЕО. Тази разпоредба позволява на държавите членки да въведат изключения от авторското право и сродните му права или ограничения в тях в полза на лица с увреждания, включително непозволяващи им четенето на печатни материали, по отношение на начини за ползване, които са пряко свързани с увреждането и нямат търговски характер, доколкото това се налага от конкретното увреждане. В съответствие с изискванията на Маракешкия договор изключението, въведено с предложената директива, ще бъде задължително за държавите членки, и ще се прилага за права, които са хармонизирани на равнището на Съюза и са от значение за изготвянето и разпространението на копия в достъпни формати, както е определено в Маракешкия договор. Изключението допълва съществуващото незадължително изключение или ограничение, предвидено в член 5, параграф 3, буква б) от Директива 2001/29/ЕО, чрез въвеждане на задължително изключение в полза на бенефициерите, което ще се прилага в рамките на целия вътрешен пазар.

- **Съгласуваност с другите политики на Съюза**

С приемането на настоящата директива Съюзът се стреми да гарантира, че всички бенефициери имат достъп до книги, специализирани издания, вестници, списания и други писмени произведения, музикални партитури и други печатни материали практически в същата степен, както лица без увреждания, и че за постигането на тази цел може да бъде използван пълният потенциал на вътрешния пазар. В това отношение предложената директива съответства на други законодателни актове и инициативи на равнището на Съюза и ги допълва, за да „черпи от силата на нашия единен пазар и напълно да използва потенциала му във всички негови измерения“¹¹. Те включват предложение за директива на Европейския парламент и на Съвета относно достъпността на уебсайтовете на органи от публичния сектор и предложение за директива на Европейския парламент и на Съвета за сближаване на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки по отношение на изискванията за достъпност за продукти и услуги („предложението за Европейски акт за достъпност“). Предложението за Европейски акт за достъпност включва по-специално задължения, за да се гарантира, че от началната дата на прилагането му предоставяните на вътрешния пазар услуги за електронни книги са в съответствие с определени функционални изисквания, така че да са достъпни от момента на пускането им на пазара.

⁸ Директива 2006/115/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2006 г. за правото на отдаване под наем и в заем, както и за някои права, свързани с авторското право в областта на интелектуалната собственост (ОВ L 376, 27.12.2006 г., стр. 28—35).

⁹ Директива 96/9/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 1996 г. за правна закрила на базите данни (ОВ L 77, 27.3.1996 г., стр. 20—28).

¹⁰ Директива 2009/24/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2009 г. относно правната закрила на компютърните програми (ОВ L 111, 5.5.2009 г., стр. 16—22).

¹¹ Политически насоки на председателя Юнкер.

2. ПРАВНО ОСНОВАНИЕ, СУБСИДИАРНОСТ И ПРОПОРЦИОНАЛНОСТ

- **Правно основание**

Правното основание на предложението е член 114 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС).

- **Субсидиарност (при неизключителна компетентност)**

Съюзът може да приема мерки в съответствие с принципа на субсидиарност, определен в член 5 от ДФЕС. Целта на предложената директива е да улесни достъпа до определено съдържание, защитено с авторско право и сродните му права, за бенефициерите по Маракешкия договор в рамките на вътрешния пазар в област, която вече е хармонизирана от правото на Съюза и съответно може да бъде изменена единствено от правото на Съюза. Без намеса от страна на Съюза държавите членки не биха успели да постигнат тази цел. Освен това, поради мащаба и въздействията, тази цел може да бъде постигната по-добре на равнището на Съюза.

- **Пропорционалност**

Пропорционалността на предложението е гарантирана, тъй като то не надхвърля необходимото за изпълнение на задълженията на Съюза по Маракешкия договор в рамките на Съюза.

- **Избор на инструмент**

Изборът на директива е в съответствие с предходните мерки в тази област, по-специално Директива 2001/29/ЕО, с която бяха хармонизирани правата на авторите и другите носители на права и се въведе незадължително изключение или ограничение в полза на хората с увреждания. С предложената директива би се изменила действащата нормативна уредба в Съюза, като се предостави ново задължително изключение от съответните хармонизирани права и се гарантира възможността копия в достъпен формат, направени в една държава членка, да бъдат разпространявани и достъпни в целия Съюз. По този начин и чрез предоставяне на ясни определения с нея се въвежда единен подход към задълженията на Съюза съгласно Договора, включително тези за свободното движение на копия в достъпни формати в рамките на вътрешния пазар, като на бенефициерите на изключението се предоставя необходимата правна сигурност за начините на ползване, обхванати от нея. В същото време тя позволява на държавите членки известна свобода на действие за адаптиране на специфичното национално законодателство, което може да бъде засегнато пряко или косвено от разпоредбите на настоящата директива — например в областта на образованието, здравеопазването и други социални политики.

3. РЕЗУЛТАТИ ОТ ПОСЛЕДВАЩИТЕ ОЦЕНКИ, КОНСУЛТАЦИИ СЪС ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ОЦЕНКИ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО

- **Последващи оценки/проверки за пригодност на действащото законодателство**

Целта на предложената директива е да се изпълнят нови международни задължения по отношение на правото на Съюза. Поради това ретроспективната оценка на съществуващото европейско законодателство не е уместна и не се изисква в този контекст. Наличната информация относно съответното европейско законодателство обаче беше взета под внимание, по-специално резултатите от обществените консултации и съществуващите експертни материали.

- **Консултации със заинтересованите страни**

За целите на предложената директива, с която се въвеждат разпоредби, установени на международно равнище, не беше проведена специална консултация със заинтересованите страни. Широката обществена консултация относно преразглеждането на правилата на ЕС в областта на авторското право, проведена от Комисията между декември 2013 г. и март 2014 г., включваше и раздел относно ограничения и изключения в полза на лица с увреждания и относно достъпа до произведения в достъпни формати и разпространението им с позоваване и на Маракешкия договор¹². Наред с други аспекти, крайните ползватели, потребителите и институционалните ползватели (включително организации за удовлетворяване на потребностите на хора с увреждания и библиотеки) посочиха в мненията си различията в обхвата на изключенията или ограниченията на национално равнище, в резултат на което е трудно да се гарантира правна сигурност при износа и вноса на копия в достъпен формат, направени съгласно ограничение на авторското право или изключение от него по силата на националното законодателство. Институционалните респонденти бяха на едно мнение, че Маракешкият договор би отговорил задоволително на тези опасения. Носителите на права и организациите за колективно управление на права като цяло бяха на мнение, че не са налице проблеми, произтичащи от прилагането на национално равнище на незадължителното изключение или ограничение, предвидено в законодателството на Съюза. Те също така отбелязаха, че със съществуващите пазарни механизми ефективно се решава проблемът с достъпа на лица с увреждания до произведения. Този възглед не беше споделян от крайните ползватели, потребителите и институционалните ползватели.

- **Събиране и използване на експертни становища**

Не са събрани експертни становища специално за подготовката на настоящото предложение. Комисията взе под внимание проучване от 2013 г. относно прилагането на Директива 2001/29/ЕО¹³, в рамките на което е направена оценка, наред с другото, на прилагането в 11 държави — членки на ЕС, на незадължителното изключение или ограничение за лица с увреждания, предвидено член 5, параграф 3, буква б) от същата директива.

- **Оценка на въздействието**

С предложената директива Маракешкият договор ще бъде приложен в рамките на вътрешния пазар, като тя има за цел правото на Съюза да бъде приведено в съответствие с Договора. Съгласно Насоките за по-добро регулиране¹⁴ не се изисква извършването на оценка на въздействието, когато Комисията не разполага със свобода на преценка по отношение на съдържанието на политиката.

¹² *Report on the responses to the Public Consultation on the Review of the EU Copyright Rules* (Доклад относно отговорите от обществената консултация относно преразглеждането на правилата на ЕС в областта на авторското право), юли 2014 г., стр. 61—63, http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/index_en.htm.

¹³ *Study on the application of Directive 2001/29/EC on copyright and related rights in the information society* (Проучване относно прилагането на Директива 2001/29/ЕО относно авторското право и сродните му права в информационното общество), декември 2013 г., De Wolf and partners, на разположение на: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/studies/131216_study_en.pdf, стр. 417 и сл.

¹⁴ Работен документ на службите на Комисията SWD (2015) 111 final.

- **Основни права**

Предложената директива е в подкрепа на правото на лицата с увреждания да се ползват от мерки, които осигуряват тяхната автономност, социалната и професионалната им интеграция и участието им в живота на Общността, както е заложено в член 26 от Хартата на основните права на Европейския съюз („Хартата“). Директивата също така отразява поетите от Съюза ангажименти по КПХУ на ООН. КПХУ на ООН гарантира на хората с увреждания правото на достъп до информация и правото на участие в културния, социалния и икономическия живот на равна основа с другите хора. С оглед на това е оправдано да се ограничат правата на собственост на носителите на такива права във връзка със задълженията на Съюза съгласно Хартата¹⁵. Предложената директива е важна първа стъпка, за да се гарантират достъпът до информация и участието в културния, икономическия и социалния живот.

Предложението би оказало ограничено въздействие върху авторското право като право на собственост, признато от Хартата (член 17, параграф 2)¹⁶. Следва да се отбележи, че към настоящия момент всички държави членки са ползвали до известна степен незадължителното изключение или ограничение по отношение на авторското право, предвидено в член 5, параграф 3, буква б) от Директива 2001/29/ЕО. Поради това въздействието на предложената директива върху авторското право като право на собственост ще бъде ограничено до пълно хармонизиране на съществуващите различни изключения от авторското право или ограничения в него, които са в сила в държавите членки за лица с увреждания, непозволяващи четенето на печатни материали.

4. ОТРАЖЕНИЕ ВЪРХУ БЮДЖЕТА

Предложението не оказва въздействие върху бюджета на Съюза.

5. ДРУГИ ЕЛЕМЕНТИ

Европейско икономическо пространство

Предложеният акт е от значение за Европейското икономическо пространство (ЕИП), поради което обхватът му следва да включва и ЕИП.

- **Планове за изпълнение и механизъм за мониторинг, оценка и докладване**

Държавите членки ще бъдат задължени да въведат в сила закони, подзаконови и административни разпоредби, необходими, за да се съобразят с настоящата директива, в срок от 12 месеца след нейното приемане. От държавите членки ще се изисква да информират Комисията за въведените разпоредби, за да се съобразят с настоящата директива, и други важни законодателни разпоредби, приети в областта, уредена с настоящата директива. Комисията ще следи прилагането на настоящата директива и в съответствие с Насоките за по-добро регулиране не по-рано от пет години след датата на нейното транспониране оценява директивата и представя основните констатации на Европейския парламент, Съвета и Европейския икономически и социален комитет,

¹⁵ Съгласно член 52, параграф 1 от Хартата се допускат ограничения, засягащи упражняването на свободите по Хартата: такива ограничения трябва: i) да бъдат предвидени в закон; и ii) да зачитат основното съдържание на същите права и свободи. Освен това ограниченията са: iii) „при спазване на принципа на пропорционалност“ и „могат да бъдат налагани, само ако са необходими и ако действително отговарят на признати от Съюза цели от общ интерес или на необходимостта да се защитят правата и свободите на други хора“.

¹⁶ ОВ С 83, 30.3.2010 г., стр. 389–403.

придружени при необходимост от предложения за изменение на директивата. По същия начин тя ще извърши оценка и на Регламент [...]. Комисията също така ще следи наличието в рамките на Съюза в достъпни формати на произведения и други закриляни обекти, различни от обхванатите от настоящата директива, както и наличието на произведения и други закриляни обекти в достъпни формати за лица с други увреждания. До две години след датата на транспонирането на предложената директива Комисията представя доклад по този въпрос. Въпросният доклад трябва да включва оценка на това дали следва да се обмисли разширяване на приложното поле на настоящата директива в съответствие с констатациите в нея.

- **Обяснителни документи**

В съвместната политическа декларация от 28 септември 2011 г. на държавите членки и Комисията относно обяснителните документи¹⁷ държавите членки се съгласиха да предоставят на Комисията, когато я уведомяват за мерките, предприети за транспониране на дадена директива, един или повече документи, обясняващи връзката между разпоредбите на директивата и съответните разпоредби на техните национални мерки, когато има основание за искане на тази допълнителна информация. Обяснителните документи ще спомогнат да се гарантира, че във всички национални правни системи е въведено задължително изключение в съответствие с настоящата директива с оглед на задълженията на Съюза по Маракешкия договор.

- **Подробно разяснение на конкретните разпоредби на предложението**

В член 1 се определят предметът и приложното поле на предложението. Предложената директива ще улесни ползването на определено, защитено с авторско право съдържание без разрешението на носителя на правото в полза на слепи хора, лица с нарушено зрение или с други увреждания, които не им позволяват четенето на печатни материали.

Член 2 съдържа определенията на термините „произведение или друг закрилян обект“, „бенефициер“, „копие в достъпен формат“ и „оправомощен субект“, които се прилагат за целите на предложената директива.

В член 3 се предвижда задължително изключение и се посочват конкретните позволени начини за ползване от бенефициери и оправомощени субекти.

Член 4 се отнася за движението на копия в достъпни формати в рамките на вътрешния пазар. С разпоредбата се цели да се гарантира, че копията в достъпен формат, направени съгласно предвиденото в член 3 изключение, могат да се разпространяват или да се предоставят във всяка държава членка.

Член 5 определя приложимите правила за защита на личните данни.

В член 6 се посочват измененията, които трябва да се направят в Директива 2001/29/ЕО, за да се гарантира съгласуваност с разпоредбите на настоящата директива.

В член 7 се посочва, че Комисията ще представи доклад относно наличието на вътрешния пазар на произведения и други закриляни обекти в достъпни формати и за лица с увреждания, различни от обхванатите от настоящата директива.

¹⁷ ОВ С 369, 17.12.2011 г., стр. 14.

Член 8 съдържа разпоредби относно оценката на настоящата директива в съответствие с правилата за по-добро регулиране.

В член 9 се определя срокът за транспонирането на предложената директива от държавите членки и се посочват редица съпътстващи задължения, които трябва да се изпълняват от държавите членки — например да уведомяват Комисията за основните разпоредби, с които транспонират предложената директива в националното си законодателство.

В член 10 се определя датата на влизане в сила на директивата, а в член 11 се посочва, че адресати на директивата са държавите членки.

Предложение за

ДИРЕКТИВА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

относно определени позволени начини за ползване на произведения и други закриляни обекти, защитени с авторско право и сродните му права, в полза на слепи хора, лица с нарушено зрение или с други увреждания, които не им позволяват четенето на печатни материали, и за изменение на Директива 2001/29/ЕО относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество

(текст от значение за ЕИП)

ЕВРОПЕЙСКИЯТ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взеха предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 114 от него,

като взеха предвид предложението на Европейската комисия,

след предаване на проекта на законодателния акт на националните парламенти,

като взеха предвид становището на Европейския икономически и социален комитет¹⁸,

в съответствие с обикновената законодателна процедура,

като имат предвид, че:

- (1) Директивите на Съюза в областта на авторското право и сродните му права предоставят правна сигурност и високо равнище на закрила за носителите на права. Тази хармонизирана правна рамка допринася за правилното функциониране на вътрешния пазар и стимулира иновациите, творчеството, инвестициите и създаването на ново съдържание, включително в цифровата среда. С нея се цели също да се насърчава достъпът до знанието и културата, като се закрилят произведения и други обекти и се допускат изключения или ограничения, които са в интерес на обществото. Следва да се гарантира справедлив баланс между правата и интересите на носителите на права и ползвателите.
- (2) Директива 96/9/ЕО на Европейския парламент и на Съвета¹⁹, Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета²⁰, Директива 2006/115/ЕО на Европейския парламент и на Съвета²¹ и Директива 2009/24/ЕО на Европейския парламент и на Съвета²² хармонизират правата на носителите им. Посочените директиви съдържат изчерпателен списък на изключенията от тези права и ограниченията в тях, което дава възможност за ползване на съдържание без

¹⁸ ОВ С , г., стр. .

¹⁹ ОВ L 77, 27.3.1996 г., стр. 20—28.

²⁰ ОВ L 167, 22.6.2001 г., стр. 10—19.

²¹ ОВ L 376, 27.12.2006 г., стр. 28—35.

²² ОВ L 111, 5.5.2009 г., стр. 16—22.

разрешението на носителите на правата при определени условия, за да се постигнат определени цели на политиката.

- (3) Лицата, които са слепи, с нарушено зрение или с други увреждания, които не им позволяват четенето на печатни материали, продължават да се сблъскват с множество пречки пред достъпа до книги и други печатни материали, защитени с авторско право и сродните му права. Необходимо е да се предприемат мерки, за да се увеличи наличието на тези произведения в достъпни формати и да се подобри тяхното разпространение в рамките на вътрешния пазар.
- (4) Маракешкият договор за улесняване на достъпа до публикувани произведения за слепи хора, лица с нарушено зрение или с други увреждания, които не позволяват четенето на печатни материали („Маракешкият договор“), беше приет на 30 април 2014 г.²³ Целта му е да се увеличи наличието на произведения и други закриляни обекти в достъпни формати за слепи хора, лица с нарушено зрение или с други увреждания, които не им позволяват четенето на печатни материали. По силата на Маракешкия договор договарящите се страни са длъжни да предоставят изключения от правата на носителите на авторско право и сродните му права или ограничения в тях за изготвянето и разпространението на копия в достъпни формати от определени произведения и други закриляни обекти, както и за трансграничния обмен на тези копия. Сключването на Маракешкия договор от страна на Съюза налага адаптиране на правото на Съюза чрез въвеждане на задължително изключение за начините за ползване, произведенията и бенефициерите, обхванати от Договора. С настоящата директива се въвеждат задължения, които Съюзът трябва да изпълнява по силата на Маракешкия договор по хармонизиран начин, с оглед да се гарантира, че тези мерки се прилагат последователно в целия вътрешен пазар.
- (5) Настоящата директива е замислена в полза на лицата, които са слепи, с нарушено зрение, което не може да бъде подобро така, че практически да се изравни с това на лица, които не страдат от такова увреждане, или са със сетивно или друго увреждане — включително дислексия, което съществено ги възпрепятства да четат печатни материали в същата степен, както лица без такова увреждане, или поради физическо увреждане не са в състояние да държат книга или да боравят с нея, или не могат да фокусират зрението си или да движат очите си в степента, която обикновено е необходима за четене. Целта на мерките, въведени с настоящата директива, е да се увеличи наличието на книги, специализирани издания, вестници, списания и други писмени произведения, музикални партитури и други печатни материали, включително под формата на звукозапис — бил той цифров или аналогов, в такива формати, че тези произведения и други закриляни обекти да са достъпни за тези лица практически в същата степен, както за лицата без увреждания. Достъпните формати включват брайлово писмо, едър шрифт, адаптирани електронни книги, аудиокниги и радиопредавания.
- (6) Поради това в настоящата директива следва да се предвиди задължително изключение от правата, които са хармонизирани от правото на Съюза и са от значение за начините за ползване и за произведенията, обхванати от

²³

Решение 2014/221/ЕС на Съвета от 14 април 2014 г. за подписване от името на Европейския съюз на Маракешкия договор за улесняване на достъпа до публикувани произведения за слепи хора, лица с нарушено зрение или с други увреждания, които не им позволяват четенето на печатни материали (ОВ L 115, 17.4.2014 г., стр. 1).

Маракешкия договор. Тези права включват по-конкретно отнасящите се за възпроизвеждането, публичното разгласяване, предоставянето на разположение, разпространението и отдаването под наем, както е предвидено в Директива 2001/29/ЕО, Директива 2006/115/ЕО и Директива 2009/24/ЕО, както и съответните права по Директива 96/9/ЕО. Тъй като обхватът на изключенията и ограниченията, изисквани по силата на Маракешкия договор, включва и произведения под формата на звукозапис — например аудиокниги, е необходимо тези изключения да се прилагат и за сродните права.

- (7) Начините за ползване, определени в настоящата директива, включват изготвянето на копия в достъпен формат от самите бенефициери или от оправомощени субекти, задоволяващи техните потребности — били те публични или частни организации, по-специално библиотеки, учебни заведения и други организации с нестопанска цел, които като своя основна дейност или една от основните им дейности или обществено предназначение обслужват лица с увреждания, непозволяващи четенето на печатни материали. Тези начини на ползване следва да включват и изготвянето, за изключително ползване от бенефициера, на копия в достъпен формат от физическо лице, което прави това от името на бенефициера или му оказва помощ за това.
- (8) Задължителното изключение следва също така да ограничи правото на възпроизвеждане, така че да се даде възможност за всяко действие, което е необходимо, за да се промени, преобразува или адаптира дадено произведение или друг закрилян обект по такъв начин, че от него да се изготви копие в достъпен формат. Това включва предоставянето в копието в достъпен формат на необходимите средства за навигиране в информацията.
- (9) Изключението следва да позволява на оправомощените субекти да предоставят и разпространяват онлайн и офлайн в рамките на Съюза копия в достъпен формат на произведения или други закриляни обекти, обхванати от настоящата директива.
- (10) Следва да бъде възможно копия в достъпен формат, направени в една държава членка, да се разпространяват във всички държави членки, за да се гарантира по-голямото им наличие в рамките на вътрешния пазар. Това би намалило необходимостта от дублиране на работата по изготвянето на копия в достъпни формати от едно и също произведение или друг закрилян обект в рамките на Съюза — така се постигат икономии и повишаване на ефективността. Поради това настоящата директива следва да гарантира възможността копия в достъпен формат, направени в една държава членка, да бъдат разпространявани и достъпни във всички държави членки. Ето защо даден оправомощен субект следва да е в състояние да разпространява тези копия, офлайн или онлайн, сред бенефициери и други оправомощени субекти във всяка държава членка. Освен това следва да се позволи на оправомощени субекти и бенефициери да получават такива копия или достъп до тях от всеки оправомощен субект във всяка държава членка.
- (11) С оглед на специфичния характер на изключението, целевия му обхват и необходимостта от правна сигурност за бенефициерите от него, на държавите членки следва да не се разрешава да налагат допълнителни изисквания за прилагането на изключението — например схеми за обезщетение или предварителна проверка дали на пазара са налични копия в достъпен формат.

- (12) При всяко обработване на лични данни съгласно настоящата директива следва да се спазват основните права, включително правото на зачитане на личния и семейния живот и правото на защита на личните данни съгласно членове 7 и 8 от Хартата на основните права на Европейския съюз, и то трябва да бъде в съответствие с Директива 95/46/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, уреждаща обработването на лични данни, което може да се извършва от оправомощените субекти в рамките на настоящата директива и под надзора на компетентните органи на държавите членки, по-специално публичните независими органи, определени от държавите членки.
- (13) Конвенцията на Организацията на обединените нации за правата на хората с увреждания („КПХУ на ООН“), по която ЕС е страна, гарантира на хората с увреждания правото на достъп до информация и правото на участие в културния, икономическия и социалния живот на равна основа с другите хора. КПХУ на ООН задължава страните по Конвенцията да предприемат всички подходящи мерки, в съответствие с международното право, за да гарантират, че разпоредбите за закрила на правата върху интелектуална собственост не служат като необоснована или дискриминационна преграда пред достъпа на хора с увреждания до материали с културен характер.
- (14) Съгласно Хартата на основните права на Европейския съюз Съюзът признава и зачита правото на хората с увреждания да се ползват от мерки, които осигуряват тяхната автономност, социалната и професионалната им интеграция и участието им в живота на общността.
- (15) С приемането на настоящата директива Съюзът цели да гарантира, че бенефициерите имат достъп до книги и други печатни материали в достъпни формати. Следователно настоящата директива представлява важна първа стъпка към подобряване на достъпа на хората с увреждания до произведения.
- (16) Комисията ще наблюдава въздействието на настоящата директива. Като част от този процес тя ще оценява положението по отношение на наличието в достъпни формати на произведения и други закриляни обекти, различни от обхванатите от настоящата директива, както и наличието на произведения и други закриляни обекти в достъпни формати за лица с други увреждания. Комисията ще направи щателен преглед на положението. При необходимост може да се разгледат промени в приложното поле на настоящата директива.
- (17) Съгласно Директива 2001/29/ЕО държавите членки могат да продължат да предоставят дадено изключение или ограничение в полза на лица с увреждания в случаи, които не са обхванати от настоящата директива.
- (18) Следователно в настоящата директива се зачитат основните права и се спазват принципите, признати по-специално в Хартата на основните права на Европейския съюз. Настоящата директива следва да бъде тълкувана и прилагана в съответствие с тези права и принципи.
- (19) Маракешкият договор налага определени задължения по отношение на обмена на копия в достъпни формати между Съюза и трети държави, които са страни по Договора. Мерките, предприети от Съюза за изпълнението на тези задължения, се съдържат в Регламент [...], който следва да се тълкува във връзка с настоящата директива.
- (20) Целта на настоящата директива — изпълнение на задълженията на Съюза по силата на Маракешкият договор, за да се подобри достъпът в Съюза до

произведения и други обекти, защитени с авторско право и сродните му права, за слепи хора, лица с нарушено зрение или с други увреждания, които не им позволяват четенето на печатни материали, не може да бъде постигната от държавите членки, действащи самостоятелно, тъй като изисква адаптиране на правото на Съюза. Освен това тази цел може да бъде постигната единствено чрез действие на равнището на Съюза поради мащаба и последиците му. Следователно ЕС може да приеме мерки в съответствие с принципа на субсидиарност, уреден в член 5 от Договора за Европейския съюз. В съответствие с принципа на пропорционалност, уреден в същия член, настоящата директива не надхвърля необходимото за постигането на тази цел.

- (21) В съответствие със Съвместната политическа декларация от 28 септември 2011 г. на държавите членки и Комисията относно обяснителните документи²⁴ държавите членки се задължават да приложат, в обосновани случаи, към съобщението за своите мерки за транспониране един или повече документи, обясняващи връзката между компонентите на дадена директива и съответните елементи от националните инструменти за транспониране. По отношение на настоящата директива законодателят смята предоставянето на такива документи за основателно.

ПРИЕХА НАСТОЯЩАТА ДИРЕКТИВА:

Член 1

Предмет и приложно поле

С настоящата директива се определят правила относно ползването на определени произведения и други закриляни обекти без разрешението на носителя на съответните права в полза на слепи хора, лица с нарушено зрение или с други увреждания, които не им позволяват четенето на печатни материали.

Член 2

Определения

За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

- (1) „произведение и друг закрилян обект“ означава творба под формата на книга, специализирано издание, вестник, списание или друг писмен материал, включително музикална партитура, и съответните илюстрации върху всякакви носители и във всякаква форма, включително под формата на звукозапис — например аудиокнига, която е защитена с авторско право или сродните му права и която е публикувана или по друг законен начин е направена публично достояние;
- (2) „бенефициер“ е:
- а) лице, което е сляпо;
 - б) лице с нарушено зрение, което не може да бъде подоброено така, че практически да се изравни с това на лице, което не страда от такова увреждане;

²⁴ ОВ С 369, 17.12.2011 г., стр. 14.

- в) лице със сетивно увреждане или друго увреждане — включително дислексия, в резултат на което практически не може да чете печатни материали в същата степен, както лице без такова увреждане; или
 - г) лице, което поради физическо увреждане не е в състояние да държи книга или да борави с нея, или не може да фокусира зрението си или да движи очите си в степента, която обикновено е необходима за четене;
- (3) „копие в достъпен формат“ означава копие от произведение или от друг закрилян обект в алтернативен вид или форма, чрез което бенефициерът получава достъп до произведението или другия закрилян обект — включително по също толкова практичен и удобен начин, какъвто е достъпът за лице без нарушено зрение или без никое от уврежданията, посочени в параграф 2;
- (4) „оправомощен субект“ означава организация, чиято основна дейност или една от основните ѝ дейности или обществено предназначение е да предоставя с нестопанска цел на бенефициери достъп до образование, обучение, адаптивно четене или информация.

Член 3

Позволені начини за ползване

1. Държавите членки постановяват, че за всяко действие, което е необходимо за:
- а) изготвянето от бенефициер или от лице, което действа от негово име, на копие в достъпен формат от произведение или от друг закрилян обект за изключително ползване от бенефициера; и
 - б) изготвянето от оправомощен субект на копие в достъпен формат, както и за разгласяването, предоставянето, разпространяването или отдаването под наем от него на копие в достъпен формат на бенефициер или оправомощен субект за целите на изключителното ползване от бенефициер;
- не се изисква разрешение от носителя на авторското право или на сродно на него право върху произведението или закриляния обект съгласно членове 2, 3 и 4 от Директива 2001/29/ЕО, член 1, параграф 1 от Директива 2006/115/ЕО, член 8, параграфи 2 и 3 и член 9 от Директива 2006/115/ЕО, член 4 от Директива 2009/24/ЕО и членове 5 и 7 от Директива 96/9/ЕО.
2. Държавите членки гарантират, че копието в достъпен формат запазва целостта на произведението или друг закрилян обект, като се отчитат надлежно необходимите промени, за да стане произведението достъпно в алтернативния формат.
3. По отношение на изключението, предвидено в параграф 1 от настоящия член, се прилагат член 5, параграф 5 и член 6, параграф 4, първа, трета и пета алинея от Директива 2001/29/ЕО.

Член 4

Копия в достъпни формати на вътрешния пазар

Държавите членки гарантират, че оправомощен субект, установен на тяхна територия, може да изпълнява действията, посочени в член 3, параграф 1, буква б) за бенефициер или оправомощен субект, установен в която и да била държава членка. Държавите членки гарантират също така, че бенефициер или оправомощен субект, установен на

тяхна територия, могат да получат копие в достъпен формат или достъп до такова копие от оправомощен субект, установен в която и да била държава членка.

Член 5

Защита на личните данни

Обработването на лични данни, извършвано в рамките на настоящата директива, се осъществява в съответствие с Директива 95/46/ЕО.

Член 6

Изменение на Директива 2001/29/ЕО

В член 5, параграф 3 от Директива 2001/29/ЕО, буква б) се заменя със следното:

„б) използване в полза на хора с увреждания, което е пряко свързано с увреждането и няма търговски характер, доколкото се изисква от конкретното увреждане, без да се засягат задълженията на държавите членки по силата на Директива [...]“

Член 7

Доклад

До [две години след датата на транспониране] Комисията представя доклад на Европейския парламент, Съвета и Европейския икономически и социален комитет относно наличието на вътрешния пазар в достъпни формати на произведения и други закриляни обекти, различни от определените в член 2, параграф 1, за бенефициери и на произведения и други закриляни обекти за лица с увреждания, различни от посочените в член 2, параграф 2. Докладът трябва да съдържа оценка на това дали следва да се обмисли изменение на приложното поле на настоящата директива.

Член 8

Преглед

Не по-рано от [пет години след датата на транспониране] Комисията оценява настоящата директива и представя основните констатации на Европейския парламент, Съвета и Европейския икономически и социален комитет, придружени при необходимост от предложения за изменение на настоящата директива.

Държавите членки предоставят на Комисията информацията, необходима за изготвянето на доклада за оценка и на доклада, посочен в член 7.

Член 9

Транспониране

1. Държавите членки въвеждат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими за постигане на съответствие с настоящата директива, в срок до [12 месеца от датата на нейното влизане в сила]. Те незабавно съобщават на Комисията текста на тези разпоредби.

Когато държавите членки приемат тези разпоредби, в тях се съдържа позоваване на настоящата директива или то се извършва при официалното им публикуване. Условието и редът на позоваване се определят от държавите членки.

2. Държавите членки съобщават на Комисията текста на основните разпоредби от националното законодателство, които те приемат в областта, уредена с настоящата директива.

Член 10

Влизане в сила

Настоящата директива влиза в сила на двадесетия ден след деня на публикуването ѝ в *Официален вестник на Европейския съюз*.

Член 11

Адресати

Адресати на настоящата директива са държавите членки.

Съставено в Брюксел на година.

За Европейския парламент
Председател

За Съвета
Председател